

فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی
دوره ۱۴، شماره ۲ (پیاپی ۴۷)، تابستان ۱۳۹۸
شاپای چاپی ۵۹۶۸-۲۵۳۸ شاپای الکترونیکی ۵۹۵۵X-۲۵۳۸
<http://jshsp.iaurasht.ac.ir>

مقاله پژوهشی
صص. ۳۰۵-۳۱۹

تبیین نقش گردشگری در کارآفرینی نواحی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان املش و رودسر)

حسن حبیبی کوشکوهی* - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه شهید بهشتی تهران، تهران، ایران
رحمت اله منشی‌زاده - دانشیار دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی تهران، تهران، ایران
محمد تقی رضویان - استاد دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی تهران، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۵/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۲۱

چکیده

اقتصاد روستایی بخشی از اقتصاد کشورها را در بر می‌گیرد که با توجه به تعداد ساکنین شاغل در محیط روستایی تأثیر به‌سزایی در میزان رشد اقتصادی کشورها داشته است. شناخت ویژگی‌های اقتصادی و ابزارهای به کار رفته در فرآیند رسیدن به سطحی مطلوب از توسعه یافتگی بسیار با اهمیت است. گردشگری روستایی یکی از عناصر تأثیرگذار در رشد اقتصاد روستایی و محرک در رونق زندگی روستاییان شناخته شده است. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف تبیین نقش گردشگری بر کارآفرینی نواحی روستایی به دنبال پاسخ به این سوال می‌باشد که گردشگری روستایی چگونه می‌تواند زمینه توسعه کارآفرینی روستایی را فراهم کند؟ از این منظر، پژوهش حاضر با روش توصیفی- تحلیلی از طریق گردآوری اطلاعات به تکمیل پرسش‌نامه در قالب طیف لیکرت طراحی شده و سوالات تحقیق از طریق نرم افزار آماری SPSS و EXCEL و نقشه‌ها با استفاده از نرم افزار ARC GIS تهیه شده‌اند. جامعه آماری این پژوهش ۱۴ نقطه روستایی می‌باشد، که از آن میان ۳۸۳ نفر از سرپرستان خانوار روستایی به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین گردشگری و کارآفرینی روستایی رابطه مستقیم وجود دارد. نتایج پژوهش با توجه به بررسی‌های صورت گرفته بیان‌کننده اهمیت گردشگری در روند افزایش اشتغال و رشد کارآفرینی می‌باشد و افزایش توان گردشگری روستایی باعث رونق کسب و کار و افزایش فرصت‌های کارآفرینی و رشد اشتغال در مناطق روستایی می‌گردد.

واژه‌های کلیدی: توسعه اقتصادی، کارآفرینی روستایی، گردشگری روستایی، نواحی روستایی، شهرستان‌های املش و رودسر

نحوه استناد به مقاله:

حبیبی کوشکوهی، حسن، منشی‌زاده، رحمت اله، رضویان، محمدتقی. (۱۳۹۷). تبیین نقش گردشگری در کارآفرینی نواحی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان املش و رودسر). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۴ (۲)، ۳۰۵-۳۱۹.

http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_667808.html

مقدمه

شناخت نظام‌های اقتصادی موفق در جهان و حرکت در مسیر پیشرفت اقتصادی برای بسیاری از کشورها حائز اهمیت است. استفاده از الگوهای بومی اقتصادی یکی از فرآیندهایی است که بسیاری از دولت‌ها برای به کار بردن امکانات موجود در جهت حرکت به سمت اهداف توسعه اقتصادی به کار می‌برند. ایجاد فضایی کارآمد و توأم با رشد اقتصادی می‌تواند در جهت مطلوبیت سیاسی بسیاری از دولت‌ها در کشورهای مختلف تأثیر فراوانی داشته باشد. محیط فعالیت‌های اقتصادی هر دو جنبه زندگی ساکنان اعم از محیط شهری و محیط روستایی را در بر می‌گیرد. در حقیقت می‌توان هر دو جنبه زندگی را در بردارنده فرصت‌هایی طلایی برای افزایش توان اقتصادی دانست. تا اکنون، محققان بسیاری پژوهش‌های گوناگونی را در خصوص شکل‌های متنوع فرصت‌های رشد اقتصادی انجام داده‌اند. گردشگری به عنوان یکی از فعالیت‌های مهم اقتصادی در سال‌های اخیر به عنوان اهرمی قدرتمند معرفی گردیده است. با ورود به قرن ۲۱، تمایل جهان نوین در بازار گردشگری افزایش یافته است و نظم تجاری در مقاصد گردشگری تغییرات اکولوژی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی را ناشی می‌گردد (Jakovic et al., 2015: 103). به همین صورت شناخت ابعاد گردشگری در زمینه‌های گوناگون می‌تواند در فرآیند برنامه‌ریزی مؤثر باشد.

آخرین دهه قرن بیستم تغییرات مهمی را در گردشگری به همراه داشته است. این تغییرات به طور ویژه‌ای در ارتباط با رفتار گردشگران به عنوان مشتری بوده است. مطابق با آن یک تغییر استراتژی اتفاق افتاد و از گردشگری به طور عموم به گسترش شکل‌های جایگزین گردشگری مانند اکوتوریسم، توریسم فرهنگی، توریسم روستایی، توریسم گروهی و سایر شکل‌های گردشگری که به طور کامل به اشخاص و نیازهای به خصوصشان اختصاص داده و در این رابطه توجه ویژه‌ای به سمت توسعه گردشگری روستایی معطوف گردیده است (Mihailovic & Moric, 2012: 268).

در بسیاری از مناطق روستایی از لحاظ میزان توسعه یافتگی دارای مشکلات فراوان می‌باشند. این قبیل نواحی روستایی از مشکلاتی همچون نرخ پایین درآمد خانوارها، نرخ پایین اشتغال و کمبود فرصت‌های شغلی، کمبود امکانات زیستی و ... رنج می‌برند. این در حالی است که گردشگری روستایی به عنوان موضوعی که با زندگی روستاییان در ارتباط می‌باشد مطرح گردیده است و بسیاری از جوامع در توسعه آن اهتمام ویژه‌ای دارند. افزایش جمعیت در نواحی شهری، خاستگاه بسیاری از شهرنشینان در روستا، وجود مناطق بکر و مستعد گردشگری در نواحی روستایی و قرار گرفتن اکثر جاذبه‌های گردشگری در نواحی بیرون از شهرهای امروزی، فرونی گرفتن تقاضا را در بخش گردشگری نواحی روستایی به ویژه در دهه‌های اخیر با افزایش بیشتری نیز روبه‌رو کرده است (Ghanyan et al., 2011: 100). از طرفی کارآفرینی در مناطق روستایی یکی از موضوعاتی می‌باشد که مورد توجه بسیاری از صاحبانظران اقتصادی قرار گرفته است. استفاده از ظرفیت‌های نیروی انسانی می‌تواند جوامع در حال توسعه را در مسیر دست یافتن به رشدی مطلوب و منطقی قرار دهد.

کارآفرینی روستایی اساساً تفاوتی با کارآفرینی شهری ندارد جز اینکه باید آنرا در فضای روستا تصور نمود. تنها مسئله قابل توجه آن است که قابلیت دسترسی کارآفرین شهری به بازارها، منابع اطلاعاتی و سازمان‌ها نسبت به کارآفرینی روستایی بیشتر است. آنچه در مجموع می‌توان برای تعریف مقوله کارآفرینی روستایی به کار برد عبارت است از "به کارگیری نوآورانه منابع و امکانات روستا در راستای شکار فرصت‌های کسب و کار" (Razavi & Jamshidi, 2008: 8).

یکی از فرصت‌های رشد اقتصادی در دهه‌های اخیر رشد گردشگری بعنوان فضایی مفید با پتانسیل بالا در اقتصاد کشورها می‌باشد. در قرن بیست و یکم فرصت‌های تجاری ارزشمندی در زمینه‌های خدماتی به خصوص گردشگری مطرح گردیده است. گردشگری امروزه یکی از مهمترین بخش‌های اقتصادی کشورها به ویژه در فعالیت‌های خدماتی را شکل داده است. بسیاری از کشورها به این حقیقت پی برده‌اند که برای بهبود وضعیت زندگی اقتصادی خود ابتکار عمل به خرج دهند و درصدد یافتن راه‌های تازه‌ای برآیند (Lotfi, 2005: 5). فعالیت گردشگری بدلیل استفاده از پتانسیل‌های جدید در زمینه افزایش توانمندی‌های مناطق نواحی گردشگر پذیر از جذابیت خاصی برخوردار است. به عبارتی توسعه صنعت گردشگری به ویژه برای کشورهای در حال توسعه که به معضلاتی همچون میزان بیکاری بالا، محدودیت منابع ارزی و اقتصادی تک محصولی مواجه هستند از اهمیت فراوانی برخوردار است (Sabaq Kermani & Amirian, 2000: 58). در واقع گردشگری صنعتی رو به رشد است و در بسیاری از مناطق به

عنوان روشی برای افزایش بهبود وضعیت معیشت به کار گرفته شده است. همان طور که نایلنجانا رای^۱ و همکارانش در پژوهشی در سال ۲۰۱۱ بیان داشتند، گردشگری صنعتی رو به رشد در هندوستان است. گردشگری پتانسیل عظیمی دارد که ناشی از علاقه مردم به مسافرت و تمایلشان به بازدید از مکان‌های مذهبی و طبیعی می‌باشد. به همین ترتیب انتظار می‌رود که گردشگری در هندوستان نقشی کلیدی در رشد اقتصادی کشور، منابع انسانی، فرهنگ، ثروت کشور و کسب درآمدهای ناشی از مبادلات خارجی داشته باشد.

جنبه‌های گوناگون گردشگری با توجه به نیازمندی‌های گردشگران موجب شکل‌گیری اقسام گردشگری شده است. توسعه گردشگری روستایی برای ایجاد توازن در برقراری ارتباط روستاییان و سایر مناطق مسکونی مؤثر است. در واقع یکی از فرصت‌های جدید اقتصادی که به دلیل نیازهای جهانی به شدت رشد و گسترش می‌یابد صنعت گردشگری است و نقاط روستایی نیز به دلیل برخورداری از پتانسیل‌های گردشگری و زیبایی طبیعی، می‌تواند یکی از کانون‌های گردشگری و قلمرو سرزمینی باشد. از بین فرصت‌های گردشگری موجود در مناطق روستایی، وجود جاذبه‌های طبیعی (رودخانه‌ها، کوه‌ها، دشت‌ها، کویر و...) چشم‌اندازهای بکر و آب و هوای مناسب زمینه را برای انواع اکوتوریسم در روستاها بیش از جنبه‌های دیگر گردشگری تقویت می‌کند (Sojjasi Qeidari et al., 2014: 274). با توجه به تعاریف متعددی که از گردشگری روستایی ارائه گردیده، مشخص شده است که گردشگری روستایی دارای ویژگی‌هایی از این دست است:

- فعالیت‌های گردشگری در محیط‌های روستایی رخ می‌نماید.
- فعالیت‌های گردشگران مرتبط با زندگی روستاییان می‌باشد.
- علائق گردشگران مبتنی بر تولیدات کشاورزی مانند سبک زندگی کشاورزان، زندگی روستاییان و آداب و رسوم سنتی اقوام می‌باشد.
- گردشگری روستایی باید به شیوه‌ای پایدار توسعه یابد (Ghanyan et al., 2011: 100).

با پدیدار شدن فرصت‌های گردشگری بخصوص در جنبه گردشگری روستایی، بسیاری از سیستم‌های اقتصادی محلی و منطقه‌ای به این سمت و سو متمایل می‌شوند که با استفاده از دستاوردهای گردشگری روستایی در نواحی کم برخوردار به فکر ترمیم نقاط ضعف بافت‌های اقتصادی باشند. چه بسا با پیشرفت در شیوه‌های خدمت رسانی به گردشگران و جذب تعداد بیشتری از گردشگران در بازارهای گردشگری بتوانند این فعالیت‌ها را به نقاط قوت اقتصادی تبدیل نمایند. همین طور پسون^۲ (۲۰۱۱) بیان می‌کند گردشگری روستایی بخش مهمی از گردشگری را در تعداد زیادی از کشورها همانند فنلاند در بر می‌گیرد. در این میان کشورهای که به متنوع سازی اقتصاد روی آورده‌اند و می‌خواهند خود را از اقتصاد تک پایه‌ای برهانند در جستجوی شناخت راه‌های آن یا خلق راه‌ها و روش‌های جدیدند. یکی از این روش‌ها گردشگری است که اغلب کشورها به ویژه کشورهایی که به لحاظ موقعیت مکانی از این مزیت برخوردارند، آنرا در برنامه‌های توسعه خود گنجانده‌اند تا از این طریق بتوانند فرآیند توسعه ملی خود را سرعت بخشند (Roknoddin Eftekhari & Ghaderi, 2002: 24).

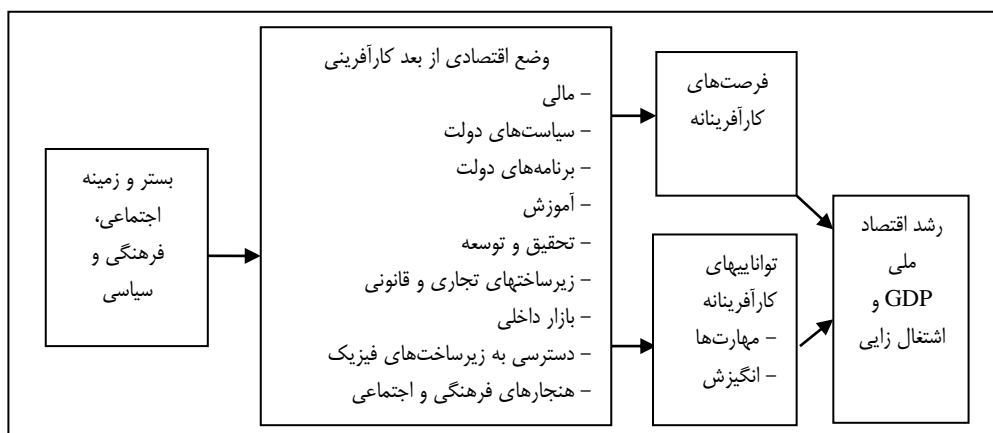
به راستی پیدایی مفاهیم اولیه کارآفرینی را باید به علم اقتصاد نسبت داد. اوج رابطه اقتصاد و کارآفرینی در قرن بیستم به ویژه از دهه ۱۹۴۰ به بعد بوده است. زیرا تلاش برای مفهوم سازی کارآفرینی از مکاتب اقتصادی آغاز شده، مخصوصاً در دهه ۱۹۷۰ میلادی اقتصاددانان پس از مشاهده شکست مدیریت تقاضای مصرف کننده برای جلوگیری از تورم مستمر در این دهه به کارآفرینی توجه کردند. اقتصاددانان دریافته‌اند که بهره‌وری دو، سه درصدی سالانه سال‌های دهه ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰، تقریباً در دهه ۱۹۷۰ به صفر رسیده است. این مسئله باعث شد به جای توجه به مدیریت تقاضا بر عرضه کالاها و خدمات که در قلمرو کارآفرینی قرار داشت بیشتر توجه کنند؛ در نتیجه آن‌ها اعتقاد داشتند کارآفرینی در جامعه می‌تواند سه منفعت اصلی ایجاد کند که عبارتند از: الف) افزایش رشد اقتصادی، ب) و ارتقای بهره‌وری ج) پدید آوردن تکنولوژی‌ها، محصولات و خدمات جدید (Nahid, 2009: 40).

شکل (۱) نقش کارآفرینی را در فرآیند رشد و توسعه اقتصادی نشان می‌دهد، در واقع بیان کننده تأثیر بستر و زمینه اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بر پیش نیازها و پیش شرط‌های کارآفرینی است. به این ترتیب در صورتی که شرایط اقتصادی از بُعد کارآفرینی مهیا باشد یکسری فرصت‌های کارآفرینانه و توانایی‌های مرتبط با آن در جامعه شکل خواهد گرفت. فرصت‌ها و توانایی‌های

1. Nailanjana Ray

2. Pesonen

کارآفرینانه نیز چنانچه با یکدیگر ترکیب شوند موجب رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال خواهند شد (Ahmadpour Dariani & Erfanian, 2007:8)

شکل ۱. ارتباط کارآفرینی و رشد اقتصادی (Source: Ahmadpour Dariani & Erfanian, 2007)

امروزه کارآفرینی به واسطه اقدامات اشتغال زایی، خلق نوآوری، خلاقیت و ایجاد محیط رقابتی نقش اساسی را در توسعه اقتصادی ایفا می‌نماید. در صورتی که بیشتر سازمان‌ها تمایل به ایستایی و سکون دارند، سازمان‌های کارآفرین همواره در حالت تغییر و تحولات برای تطبیق پیدا کردن با محیط هستند (Arabioun & et al., 2011).

کارآفرینی از نظر رفتاری شامل مجموعه‌ای از فعالیت‌های مورد نیاز برای ارزیابی فرصت‌ها، به دست آوردن منابع مورد نیاز و انجام فعالیت‌های مخاطره آمیز است. کارآفرین کسی است که تغییرات محیطی را همچون یک فرصت می‌بیند و از عوامل تولید برای فرآوری کالا و یا خدمات جدید بهره می‌گیرد. وظیفه خاص کارآفرینان، توانایی به دست آوردن عوامل تولید (زمین، نیروی کار و سرمایه) و استفاده از این عوامل برای فرآوری محصول یا خدمات است (Dadvarkhani et al., 2011:170). شناخت فرصت‌های کارآفرینی در محیط روستایی و بهره‌گیری از آن‌ها باعث ایجاد کارآفرینی روستایی می‌شود. آنچه که می‌توان از کارآفرینی روستایی متصور بود استفاده از امکانات موجود (اعم از طبیعی و تاریخی و ...) برای خلق فرصت‌های کاری و بهره‌گیری از مزایای آن در رفع نیازمندی‌های ساکنان مناطق روستایی در بهره‌وری هر چه بیشتر از نیروی انسانی فعال در جهت خودکفایی می‌باشد. کارآفرینان روستایی با شناخت ظرفیت‌های روستا برای توسعه و اشتغال‌زایی و در جهت اهداف توسعه جامعه روستایی اقدام به فعالیت‌های کارآفرینانه می‌کنند که نتیجه آن توسعه کارآفرینی روستا خواهد بود که باید بر اساس ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در روستا صورت گیرد تا به موفقیت دست یابد (Fallah Haqiqi, 2017:119).

یکی از فعالیت‌هایی که روستاییان عمدتاً با آن امرار معاش می‌کنند کشاورزی است و همواره با مشکلات پیرامونی آن (از قبیل تولید محصول، توزیع و فروش آن به قیمت مناسب و ...) دست به گریبان هستند، در واقع ذات کشاورزی را می‌توان ریسک‌پذیر دانست و برای برون رفت از ریسک و تغییرات احتمالی در شغل کشاورزی، کارآفرینی می‌تواند مؤثر و کمک‌رسان باشد. گسترش فرهنگ کارآفرینی می‌تواند در بسیاری از جنبه‌ها از جمله مسائل اقتصادی و بهبود وضعیت رشد کشاورزی اهمیت یافته تلقی گردد (Karimi, 2016).

امروزه نبود فرصت‌های شغلی، وجود بیکاری و همچنین فقر روستایی را می‌توان از مشکلات اساسی روستاهای کشور برشمرد که به مهاجرت‌های روستا-شهری منجر شده و این امر مشکلاتی که این مهاجرت‌ها در شهرها به وجود آورده، می‌توان به حاشیه نشینی، افزایش نرخ بیکاری در شهرها، افزایش جرم و جنایت و بزهکاری‌های اجتماعی اشاره کرد. مهاجرت‌های روستا-شهری گذشته از آسیب و مشکلاتی که در مقصد مهاجرت (شهرها) به بار می‌آورند روستاها را نیز از نیروی کار جوان و کارآمد که سخت به آن نیاز دارند محروم می‌سازد به گفته دیگر جوان‌گزین و نخبه‌گزین بودن مهاجرت‌های روستایی، از جمله عواملی است که فرآیند توسعه درون‌زا و روند بهبود شرایط زندگی در روستا را مختل می‌سازد (Dadvarkhani et al., 2011:170).

با توجه به مباحث مطرح شده در زمینه گردشگری روستایی و شناخت ویژگی‌های اصلی آن در تغییرات و تأثیرات محیطی و منطقه‌ای آن و با در نظر گرفتن شرایط اشتغال و نیازمندی‌های جوامع حاشیه‌ای کشورها نسبت به تأمین مایحتاج مورد نیاز و

برخورداری از سطوح استاندارد زندگی می‌توان دغدغه بسیاری از محققان و پژوهشگران را در بررسی این دو متغیر و تأثیرات آن دو بر یکدیگر را مشاهده نمود. در واقع تلاش بسیاری از پژوهشگران در راستای یافتن الگویی تأثیر گذار در استفاده هر چه بیشتر و بهتر در رفع نیازمندی‌های مردم نواحی روستایی و استفاده از ظرفیت‌های صنعت گردشگری به عنوان صنعتی رو به رشد را در جوامع گوناگون مشاهده می‌کنیم. برخی از مطالعات و پژوهش‌های انجام شده در حوزه گردشگری روستایی، کارآفرینی روستایی و توسعه نواحی روستایی در جدول (۱) ارایه شده است.

جدول ۱. پیشینه و سوابق موضوع تحقیق

محقق (سال)	عنوان پژوهش	نتایج و یافته‌ها
لرد کیپانیدز و همکاران ^۱ (۲۰۰۵)	عامل کارآفرینی در توسعه گردشگری پایدار	در این مقاله بیان کردند که کارآفرینی یک نیروی مرکزی در توسعه اقتصادی در نظر گرفته می‌شود که باعث رشد و توسعه می‌گردد و به عنوان ابزاری برای ایجاد تحولات اقتصادی می‌باشد. گردشگری یکی از بخش‌های اقتصاد است که در میزان بالایی با کارآفرینی در ارتباط است.
ماک ^۲ (۲۰۰۵)	فاکتورهای انگیزشی کارآفرینی گردشگری کشاورزی	در این پژوهش عوامل مؤثر بر انگیزش کارآفرینان گردشگری کشاورزی مشخص گردید که عوامل اقتصادی و اجتماعی مهم‌ترین فاکتورهای انگیزشی برای شروع یک فعالیت گردشگری کشاورزی به حساب می‌آیند.
کسماچوسکا ^۳ (۲۰۰۸)	بررسی رابطه بین توسعه گردشگری کشاورزی در لهستان و پتانسیل ساکنان محلی	محقق رابطه بین گردشگری کشاورزی و ساکنان محلی را مورد سنجش قرار داده است. نتایج پژوهش نقش بسیار مهم گردشگری کشاورزی و تأثیر آن روی مردم محلی و توسعه کیفیت زندگی شان را نشان می‌دهد. همچنین مطابق یافته‌ها گردشگری کشاورزی به ساکنان محلی حس ارزشمند بودن و تعلق خاطر نسبت به نواحی زندگی می‌دهد.
سینگ ^۴ (۲۰۱۰)	کارآفرینی گردشگری کشاورزی: ابزاری برای توسعه روستایی	یافته‌های پژوهش نشان داد که گردشگری کشاورزی علاوه بر ایجاد اشتغال برای مردان، خانواده‌های آنان را نیز در فرآیند کسب و کار ناشی از گردشگری کشاورزی وارد نموده است. محققان همچنین عمده دلایل عدم آغاز گردشگری کشاورزی را بر شمرده‌اند.
فونز و همکاران ^۵ (۲۰۱۱)	گردشگری روستایی: یک جایگزین پایدار	محققان در مقاله‌ای تلاش نمودند که نقش گردشگری روستایی داخلی پایدار را در اسپانیا نشان دهند و بیان کردند که کاملاً شناخته شده است که گردشگری اولین منبع و فعالیت در اسپانیا می‌باشد. نتایج پژوهش حاکی از این است که گردشگری به صورتی مشهود در بسیاری از نواحی اسپانیا فعال می‌باشد و منافع مهمی هم در حال حاضر و هم در آینده برای اسپانیا در بر دارد.
سونگلا ^۶ (۲۰۱۲)	نقش گردشگری کشاورزی بر اشتغال روستائیان: یک مطالعه موردی از ناحیه چنگ کلانگ، جنوب تایلند	محققان بیان می‌کنند که گردشگری کشاورزی اولیبتی می‌باشد که به عنوان ابزاری باعث گسترش مشاغل روستایی کشورها می‌گردد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که درآمد کشاورزان از گردشگری کشاورزی به میزان بیشتری از درآمد صرف آن‌ها از زمین و فروش محصولات کشاورزی است و همچنین گردشگری کشاورزی در پایداری مشاغل کشاورزی بسیار با اهمیت می‌باشد.
استاورولاکیس و همکاران ^۷ (۲۰۱۳)	مروری بر کارآفرینی زنان و گردشگری کشاورزی در یونان	یافته‌های این پژوهش نشان دهنده تأثیر مثبت گردشگری کشاورزی بر افزایش اشتغال‌زایی و کارآفرینی زنان روستایی می‌باشد.
حسین و همکاران ^۸ (۲۰۱۴)	یک پروژه کارآفرینی گردشگری از طریق گردشگری کشاورزی در ایران	محققان در پژوهش تلاش نمودند مکانیسمی را که به رشدی پایدار با استفاده از برنامه‌های گردشگری روستایی می‌باشد تهیه کنند. یافته‌های پژوهش برای هر دو بخش عمومی و خصوصی کاربرد دارد و نتایج آن منتهی می‌گردد به اینکه چنین پروژه‌هایی پتانسیل بالایی برای ایجاد شغل، مهاجرت معکوس و قابلیت پایداری و محافظت از زمین‌ها را دارد.
یانگ ^۹ (۲۰۱۶)	توسعه گردشگری و کیفیت زندگی	محقق در مقاله تأثیرات گردشگری روستایی را بر سبک زندگی روستائیان را نشان می‌دهد و تشریح می‌کند که چگونه با ورود صنعت گردشگری استانداردهای زندگی روستائیان بهبود می‌یابد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که گردشگری روستایی به عنوان صنعتی برای رشد، پتانسیل بالایی دارد و برای ایجاد یک عملکرد موفق نیاز هست که برنامه‌ریزی دقیق و شناخت قوی از موضوعاتی همچون بازار، ارتباطات و خط مشی‌های دولت در ارتباط با تجارت وجود داشته باشد.
رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۹۰)	اولویت بندی ظرفیت‌های گردشگری مناطق روستایی شهرستان نیر	در مقاله‌ای با بیان اینکه در طی دهه‌های اخیر افزایش نرخ بیکاری و در نتیجه خروج نسل جوان و افراد دارای تحصیلات بالاتر از اجتماعات روستایی بافت و ساختار نواحی روستایی را به مخاطره انداخته است. به بررسی اولویت‌های ظرفیتی گردشگری در مناطق مورد مطالعه پرداخته است که یافته‌ها نشان می‌دهد از میان ۳۰ روستای مورد مطالعه روستاهایی که دارای جاذبه‌های محیطی بیشتری هستند از ارجحیت بالاتری برخوردارند.
دادورخانی و همکاران (۱۳۹۰)	تحلیل نقش گردشگری در توسعه ویژگی‌های کارآفرینانه و گرایش به کارآفرینی در بین جوانان روستایی (مطالعه موردی: روستای کندوان و اسکندان شهرستان اسکو)	در مقاله‌ای به بررسی آثار گردشگری بر توسعه کارآفرینی روستایی پرداخته‌اند که یافته‌های پژوهش ویژگی‌های کارآفرینانه را در بین مناطق مورد مطالعه را نشان می‌دهد و دلایل شکل‌گیری تفاوت‌های مطرح شده را نیز تشریح می‌نماید.

1. Lordkipanidze et al
2. Mace
3. Kosmaczewska
4. Singh
5. Fons et al
6. Songkhla
7. Stavroulakis et al
8. Hossein et al
9. Yang

در مقاله ای به ارزیابی فضای کارآفرینی در زمینه گردشگری روستایی پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که عواملی همچون علاقه‌مندی به تأسیس بنگاه‌های اقتصادی مرتبط با گردشگری، تأسیس و گسترش شبکه‌های تولید محلی بین صاحب کاران کسب و کار و وجود امنیت مناسب در سطح منطقه برای کارآفرینان و گردشگران از دیدگاه مردم محلی، در قیاس با دیگر عوامل مرتبط با فضای کارآفرینی، جایگاه و اهمیت بالاتری دارند.	ارزیابی فضای کارآفرینی در گردشگری روستایی (مطالعه موردی: منطقه اورامان)	غنیان و همکاران (۱۳۹۰)
گردشگری یکی از فعالیت‌هایی است که به دلیل تنوع در مشاغل زمینه اشتغال و کارآفرینی بسیار زیادی برای زنان دارد و آن‌ها به راحتی می‌توانند در کنار فعالیت‌های روزمره و خانگی به این کار بپردازند به تحلیل اثرات صنعت گردشگری بر اشتغال و کارآفرینی زنان روستایی پرداخته و تلاش نموده دریابد که گردشگری بر چه جنبه‌هایی از ویژگی‌های کارآفرینانه زنان روستایی تأثیر می‌گذارد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که رونق گردشگری در نواحی روستایی فرصت‌های زیادی برای فعالیت زنان ایجاد کرده و محیط روستا را به یک محیط محرک و انگیزشی برای کارآفرینی زنان تبدیل کرده است.	نقش گردشگری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی (مطالعه تطبیقی: روستای کندوان و اسکندان شهرستان اسکو)	ایمنی قشلاق و همکاران (۱۳۹۱)
در پژوهش بیان می‌کنند که از نخستین آثار گردشگری ایجاد فرصت‌های کارآفرینانه در محیط روستاست و گردشگری صنعتی است که با ترکیبی از خدمات و خلاقیت، فرصت‌های زیادی برای اشتغال فراهم کرده است و با توجه به آن به بررسی اثرات صنعت گردشگری به اشتغال و کارآفرینی زنان روستایی پرداخته‌اند که یافته‌ها نشان می‌دهد زنان روستایی با صرف کمترین هزینه، کمترین ریسک و با آگاهی کامل از استعدادهای قوی درون خویش می‌توانند به اشتغال در زمینه‌های محلی و گردشگری دست یابند.	گردشگری راهکاری جهت توسعه کارآفرینی زنان روستایی	غنیان و فتوتی (۱۳۹۲)
در پژوهشی با رویکرد متقابل و بر اساس الگوی رایج که ارتباطی منطقی بین کارآفرینی و گردشگری پایدار روستایی برقرار می‌کند به بررسی توسعه کارآفرینی در محیط‌های روستایی پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش میزان آشنایی اهالی مسکونی مناطق مورد مطالعه را با مهارت‌های کارآفرینی نشان می‌دهد و عوامل مهم و تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی را میزان آشنایی با کارآفرینی و ایجاد زیرساخت‌های کارآفرینی معرفی می‌کند.	بررسی رابطه متقابل بین توسعه کارآفرینی و گردشگری پایدار روستایی (مطالعه موردی با بازنگری: روستای خارستان شهرستان بهبهان)	فیروزی و همکاران (۱۳۹۲)
محققان در پژوهش صورت گرفته به شناخت تفاوت‌های کارآفرینی اکوتوریستی در بین روستاهای منطقه و اولویت بندی روستاهای با پتانسیل گردشگری مناطق روستایی مورد مطالعه به لحاظ سطح کارآفرینی اکوتوریستی و تحلیل فضایی آن‌ها پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از نظر صاحبانظران کسب و کارها، روستاهای مورد مطالعه در سطح منطقه با یکدیگر تفاوتی در زمینه کارآفرینی اکوتوریستی ندارند.	اولویت بندی کارآفرینی اکوتوریستی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستاهای با پتانسیل گردشگری رود دره‌ای استان تهران)	سجاسی قیداری و همکاران (۱۳۹۳)
محققان با بیان اینکه شناخته شده ترین راهبردهای توسعه روستایی، گردشگری و فرصت‌های مربوط به آن در زمینه کارآفرینی می‌باشد به دنبال شناخت بهترین شرایط ممکن برای وجود فرصت‌های کارآفرینی در بخش گردشگری می‌باشد که یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در نواحی روستایی مورد مطالعه فرصت‌های مناسبی برای کارآفرینی در بخش کشاورزی وجود دارد.	شناسایی و تحلیل فضایی بسترهای مناسب فرصت‌های کارآفرینی در گردشگری نواحی روستایی (مطالعه موردی نواحی روستایی شهرستان ورزقان)	فرجی سبکبار و همکاران (۱۳۹۳)
محققان در پژوهشی با بیان اینکه یکی از شناخته شده ترین راهبردهای توسعه روستایی، گردشگری و فرصت‌های مربوط به آن در زمینه کارآفرینی است تلاش نمودند تا ضمن تبیین جایگاه فرصت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی، عوامل مؤثر در بوجود آمدن فرصت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی نواحی روستایی را مورد بررسی قرار دهند که در پایان با استفاده از رگرسیون خطی سهم هر یک از عوامل در بوجود آمدن فرصت‌های کارآفرینی تعیین گردید.	شناسایی عوامل مؤثر در ایجاد فرصت‌های کارآفرینی در بخش گردشگری نواحی روستایی با استفاده از مدل معادلات ساختاری (SME)	کریم‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)
در پژوهش بیان می‌کند که گردشگری از بُعد اقتصادی، می‌تواند به متنوع سازی کشاورزی کمک کند و یک منبع درآمد مکمل برای کشاورزان محسوب گردد و همچنین فرصت‌های شغلی جدیدی در جوامع روستایی فراهم نماید و بدین طریق فقر، بیکاری و مهاجرت را کاهش دهد. مقاله مذکور با استفاده از مطالعه کتابخانه‌ای به بررسی مفهوم و اصول کارآفرینی گردشگری کشاورزی می‌پردازد و نمونه‌هایی از این نوع گردشگری را در کشورهای مختلف ذکر می‌نماید و مزایا و چالش‌های پیش روی آن را در زمینه توسعه روستایی بیان می‌کند.	کارآفرینی گردشگری کشاورزی، راهبردی نوین برای توسعه روستایی	کریمی (۱۳۹۴)
محققان با بیان اینکه گردشگری روستایی می‌تواند فرصت‌ها و امکاناتی را به ویژه برای اشتغال و درآمد روستائیان ایجاد کند و زمینه توسعه کسب و کارهای کوچک و کارآفرینی را فراهم سازد به تحلیل و ارزیابی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در گردشگری روستاهای منطقه مورد مطالعه پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که عوامل مرتبط با نقاط قوت، توسعه کارآفرینی در گردشگری روستاهای مورد مطالعه بالاترین رتبه را داشته‌اند.	عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در گردشگری روستایی	قنبری و همکاران (۱۳۹۴)
در مقاله‌ای به شناسایی و رتبه بندی فرصت‌های کارآفرینانه در گردشگری روستایی منطقه مورد مطالعه پرداختند و نتایج پژوهش ۵۹ فرصت کارآفرینی را در صنعت گردشگری مشخص کرد. این فرصت‌ها در ۱۱ گروه سازمان دهی و رتبه بندی شدند.	شناسایی و رتبه بندی فرصت‌های کارآفرینانه در گردشگری روستایی (مطالعه موردی: روستای آب اسک)	محمودزاده و ارجمندیان (۱۳۹۶)

Source: Lordkipanidze et al, 2005; Mace, 2005; Kosmaczewska, 2008; Singh, 2010; Fons et al, 2011; Songkhla, 2012; Stavroulakis et al, 2013; Hossein et al, 2014; Yang, 2016; Rokneldin Eftekhari et al, 2011; Dadvar Khani et al, 2011; Ghanian & Fatoti, 2013; Eimani Ghashlagh et al, 2012; Firozi et al, 2013; Sojasi Ghidari et al, 2014; Faraji Sabokbar et al, 2014; Karimzade et al, 2014; Karimi, 2015; Ghanbari et al, 2015; Mahmoodzade & Arjmandian, 2017

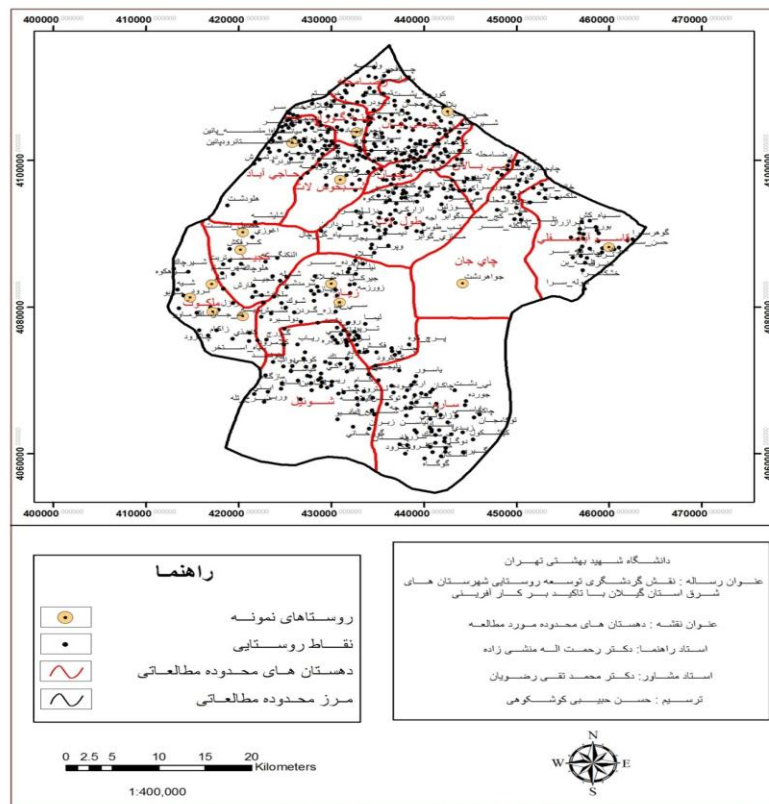
روش پژوهش

این تحقیق از نظر هدف و ماهیت از نوع کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی می‌باشد. همچنین بخش اصلی داده‌های مورد استفاده از روش میدانی (پیمایشی)، تکنیک پرسش‌نامه، مصاحبه و مشاهده استفاده شده است که پرسش‌نامه تحقیق با توجه به جامعه آماری سرپرستان خانوار، شورای اسلامی و مردم محلی بر مبنای مفاهیم تحقیق و متغیرها تهیه شده است. بخش دیگر از طریق بررسی‌های کتابخانه‌ای به دست آمده است. جامعه آماری این پژوهش روستاهای شهرستان‌های املش و رودسر و جامعه

نمونه شامل ۱۴ روستای ورکوره، خصیل دشت، لرو، اربوداردشت، بویه، امام، توشه میان، جواهردشت، لهرود، جنگ سرا، حسن سرا، سفیدآب، میلاش، گرمادشت می‌باشد که از توان گردشگری بالایی برخوردارند و به عنوان مقصد اصلی گردشگری در نواحی روستایی ناحیه مورد مطالعه به شمار می‌روند. در این تحقیق به منظور بررسی نقش گردشگری بر کارآفرینی روستاهای این منطقه، از سرپرستان خانوار با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۳ نفر به عنوان حجم نمونه تعیین شده است. بر این اساس، پژوهش با استفاده از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی و به کارگیری نرم افزار SPSS و EXCEL به تبیین شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و ترسیم جداول بر اساس آزمون T تک نمونه‌ای، ضریب همبستگی اسپیرمن، خی دو (کای اسکوئر) و در تهیه و تنظیم نقشه‌ها، از نرم افزار GIS استفاده شده است. با توجه به این که هدف اصلی پژوهش تبیین نقش گردشگری در کارآفرینی نواحی روستایی است از این نظر، واحد تحلیل اصلی گردشگری و کارآفرینی روستاها می‌باشد.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

محدوده مورد مطالعه این پژوهش روستاهای شهرستان‌های املش و رودسر می‌باشد که براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ دارای ۱۸۸۶۲۷ نفر جمعیت ماست (Statistical of Iran, 2011). از این تعداد ۸۶۸۸۹ نفر در مناطق شهری و تعداد ۱۰۱۷۳۸ نفر در مناطق روستایی سکونت دارند. این ناحیه دارای ۵۶۹ روستا می‌باشد که در این تحقیق واحد بررسی و تحلیل، روستاهایی است که از شهرستان‌های املش و رودسر انتخاب شده‌اند، که در میان شهرستان املش با ۵ دهستان (سمام، کجید، شیخوس لات، املش شمالی و املش جنوبی) و در شهرستان رودسر با ۱۰ دهستان (اوشیان، سیاه‌کرو، اشکور سفلی، اشکور علیا، رحیم‌آباد، شوئیل، بی بالان، ماچیان، چینی چان، رضامحله) ساکن می‌باشند. در واقع معیار انتخاب ما روستاهایی هستند که از توان گردشگری بالایی برخوردارند و به عنوان مقصد اصلی گردشگری در نواحی روستایی محدوده مورد مطالعه به شمار می‌روند.

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

یافته‌ها و بحث

یافته‌های توصیفی

با توجه به جامعه آماری این تحقیق که مشتمل بر ۳۳۰۷۱ خانوار و ۱۰۱۷۳۸ نفر جمعیت را شامل می‌شود ۳۸۳ نفر از سرپرستان خانوار، بعنوان جامعه نمونه انتخاب و مورد مطالعه و بررسی قرار گرفتند. از کل ۳۸۳ پرسش‌نامه، ۳۳۴ پرسش‌نامه برابر با ۸۷/۳ درصد پاسخگویان این پژوهش را مردان و ۴۹ پرسش‌نامه برابر با ۱۲/۷ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. بیشترین گروه سنی پاسخگویان بین ۲۰-۳۹ سال با ۶۴/۵ درصد و کمترین گروه سنی کمتر از ۲۰ سال با ۰/۵۲ درصد را شامل می‌شود. از کل پاسخگویان، دارندگان مدرک دیپلم تعداد ۲۱۰ نفر برابر است با ۵۴/۷۶ درصد بیشترین و دارندگان مدرک کارشناسی با ۸ نفر و ۲/۱۳ درصد پایین‌ترین گروه از نظر تعداد و توزیع جمعیت بر حسب سطح تحصیلات در این پژوهش بودند (پاسخگویان دارنده مدرک کارشناسی ارشد و دکتری نداشته‌ایم). همچنین درخصوص وضعیت شغلی پاسخگویان، از کل پاسخگویان ۳۵۳ نفر (۹۲/۰۶ درصد) شاغل و ۳۰ نفر (۷/۹۴ درصد) بیکار و فاقد شغل مناسب بوده‌اند.

گردشگری در روستاهای محدوده مورد مطالعه

با توجه به جدول (۲) می‌توان عنوان نمود که جاذبه و توان‌های موجود گردشگری روستایی در ناحیه مورد مطالعه به صورت جاذبه‌های طبیعی با ۶۰/۵ درصد، جاذبه‌های تاریخی باستانی با ۳/۵ درصد، جاذبه‌های مذهبی با ۳۵/۵ درصد و جاذبه‌های اقتصادی ۰/۵ درصد می‌باشند. در این راستا با توجه به وضع موجود و بر اساس مطالعات میدانی می‌توان دریافت که درصد بالایی از روستاهای شهرستان‌های املش و رودسر از نظر قابلیت و پتانسیل گردشگری در سطح بالایی قرار دارند ولی بنا به دلایلی نتوانسته‌اند از این قابلیت به عنوان یک فرصت استفاده نمایند و در جهت فقر زدایی و توسعه گام بردارند به این منظور جهت به فعلیت درآوردن این سرمایه عظیم بالقوه باید گام‌های اساسی برداشت یکی از این گام‌های مهم، توجه بیش از پیش به این صنعت و مدیریت بهینه آن در راستای توسعه روستایی و توسعه پایدار می‌باشد، به عبارت دیگر در ناحیه مورد مطالعه می‌توان با توسعه گردشگری روستایی، بوم گردی و بهره‌گیری از این توان‌های محیطی و انسانی زمینه رشد و توسعه را فراهم نمود.

جدول ۲. وضعیت جاذبه‌های گردشگری روستایی محدوده مورد مطالعه

شرح	جاذبه‌های طبیعی	جاذبه‌های تاریخی باستانی	جاذبه‌های مذهبی	جاذبه‌های اقتصادی
تعداد	۶۴	۳	۳۵	۱
درصد	۶۵/۵	۳/۵	۳۵/۵	۰/۵

با توجه به بررسی‌های بعمل آمده، بیشتر گردشگران و بازدید کنندگان در این ناحیه، مقصدهایی را که برای گردشگری و تفریح انتخاب نمودند، عملاً در مناطق کوهپایه و کوهستانی قرار دارند و این مکان‌ها از شرایط جغرافیایی و آب و هوایی مطلوبی برخوردار می‌باشند که الگوی توریست پذیری آن نیز مانند سایر مکان‌ها و قطب‌های گردشگر پذیر دنیا است. مگر در مواردی که گردشگری از نظر هدف مذهبی و یا به عبارتی گردشگری مذهبی مطرح باشد که در آن صورت محدودیت محیطی و شرایط آب و هوایی در انتخاب آن نقشی ندارد. بر اساس نتایج بدست آمده ۵۳ درصد مسافرت‌ها به دلیل بهره گرفتن از محیط‌های طبیعی و بکر، شرایط آب و هوایی مناسب و استفاده از قابلیت‌ها و پتانسیل‌های طبیعی نظیر کوه، جنگل، چشمه‌های طبیعی و رودخانه‌های خروشان و ... عنوان شده است. در مرحله بعد قابلیت و پتانسیل مذهبی با ۲۶ درصد قرار دارد که گردشگران برای زیارت به بقعه‌ها و سایر اماکن مذهبی در محدوده مورد مطالعه مسافرت می‌نمایند و رتبه سوم به بازدید از بناهای تاریخی و باستانی با ۱۴ درصد عنوان شده و در رتبه چهارم نیز وجود بازارهای فصلی و هفتگی و به طور کل جاذبه‌های اقتصادی با ۷ درصد مربوط می‌شود به طوری که بسیاری از گردشگران به خاطر خرید و تماشا از این بازارچه‌ها آن‌ها را بعنوان مقصد خود انتخاب می‌نمایند.

جدول ۳. تعداد و درصد گردشگران بر اساس هدف

شرح	جاذبه‌های طبیعی	جاذبه‌های تاریخی باستانی	جاذبه‌های مذهبی	جاذبه‌های اقتصادی
تعداد	۲۰۳	۵۴	۹۹	۲۷
درصد	۵۳	۱۴	۲۶	۷

گردشگری و ایجاد کارآفرینی در نواحی روستایی

در ارتباط با نقش گردشگری در افزایش و ایجاد فرصت‌های شغلی و با توجه به گویه‌های موجود در پرسش‌نامه یک رابطه معناداری بین گردشگری و ایجاد فرصت‌های شغلی وجود دارد به گونه‌ای که گردشگری در روستاهای محدوده مورد مطالعه زمینه افزایش فرصت‌های شغلی برای جوانان و زنان، توسعه بازارهای محلی، توسعه کمی و کیفی صنایع دستی، کمک به افزایش تنوع محصولات تولیدی و ... ایجاد نموده که چگونگی توزیع نسبی آن در جدول (۴) آورده شده است. آنچه که از یافته‌های توصیفی این پژوهش بدست آمده است و گردشگری آن را در جهت توسعه روستایی تبیین می‌نماید، افزایش فرصت‌های شغلی و ایجاد اشتغال (کارآفرینی) در نتیجه توسعه گردشگری است. به عبارتی گردشگری روستایی با بهبود اشتغال و افزایش و تنوع بخشی آن در نواحی روستایی مورد مطالعه، زمینه توسعه روستایی را فراهم آورده است.

جدول ۴. نقش گردشگری در ایجاد کارآفرینی در نواحی روستایی شهرستان‌های املش و رودسر

ردیف	گویه‌ها	فراوانی					میانگین رتبه	رتبه بندی
		خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد		
۱	افزایش فرصت‌های شغلی	۰/۹	۲/۷	۵/۱	۶۱/۴	۲۹/۹	۴/۱	۲
۲	افزایش فرصت‌های شغلی برای جوانان	-	۹/۷	۱۱/۴	۵۵/۴	۲۳/۵	۳/۹	۴
۳	توسعه بازارهای محلی	۷/۸۲	۱۱/۸	۱۸/۲۸	۴۰/۸	۲۱/۳	۳/۶	۷
۴	گسترش مشاغل خدماتی	۲/۸	۵/۶	۳۰/۳	۳۷/۳	۲۴	۳/۷	۶
۵	توسعه و تغییر شیوه زندگی و معیشت مردم	-	۳/۸	۱۵/۵	۵۴/۸	۲۵/۹	۴	۳
۶	بهبود اشتغال زنان روستایی	۰/۷	۴/۱	۷/۶	۴۶/۴	۴۱/۲	۴/۲	۱
۷	توسعه کمی و کیفی صنایع دستی روستاها	۲/۱	۴/۲	۲۶	۳۶/۲	۳۱/۵	۳/۸	۵
۸	کمک به کاهش بیکاری در روستا	۰/۴	۲/۹	۷/۶	۵۶/۹	۳۲/۲	۴/۲	۱
۹	کمک به بهبود افزایش تنوع محصولات تولیدی روستا	۳/۸	۳/۶	۱۸/۴	۵۲/۲	۲۲	۳/۸	۵

یافته‌های تحلیلی

فرضیه اول: بین گردشگری و ایجاد اشتغال در نواحی روستایی مورد مطالعه رابطه وجود دارد.

H0: بین گردشگری و ایجاد اشتغال در نواحی روستایی مورد مطالعه رابطه وجود ندارد.

H1: بین گردشگری و ایجاد اشتغال در نواحی روستایی مورد مطالعه رابطه وجود دارد.

برای تبیین و تحلیل این فرضیه که بین گردشگری و ایجاد اشتغال در نواحی روستایی رابطه وجود دارد از شاخص‌هایی چون افزایش فرصت‌های شغلی، افزایش فرصت‌های شغلی برای جوانان، توسعه بازارهای محلی، بهبود اشتغال زنان روستایی، کمک به کاهش بیکاری در روستا، توسعه کمی و کیفی صنایع دستی و ... استفاده شده است.

جدول ۵. سطح معناداری گردشگری در کارآفرینی روستایی

شاخص	میانگین	حدمتوسط گویه	T	sig سطح معناداری
اشتغال	۴/۱	۲/۵	۲/۶۸۵	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج بدست آمده از پرسش‌نامه تکمیلی توسط سرپرستان خانوار روستایی، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که در بعد کارآفرینی ۲۸۳۵ شغل به صورت مستقیم ایجاد شده به طوری که ۱۲۳۲ نفر در واحدهای اقامتی و پذیرایی، ۸۸ نفر در رستوران‌ها، ۲۶۱ نفر در سفره خانه و کافه سنتی‌ها، ۹۹۱ نفر در فروشگاه و اغذیه فروشی‌ها، ۱۵۱ نفر در فروشگاه صنایع دستی و ۱۱۲ نفر در تعمیرگاه‌ها مشغول به کار شده و فعالیت دارند. با توجه به نتایج بدست آمده می‌توان گفت که گردشگری فعالیتی اشتغال‌زا و کارآفرین است به طوری که با کمترین هزینه می‌توان زمینه توسعه آن را فراهم نمود و از سوی دیگر با کاربردی آن در نواحی روستایی می‌توان در کنار سایر عوامل زمینه توسعه روستایی را فراهم آورد. همان‌طور که جدول (۵) نشان می‌دهد مقدار sig (سطح معناداری) و همچنین با توجه به گویه‌های شاخص‌های اقتصادی جدول (۴) می‌توان دریافت که بین گردشگری و ایجاد اشتغال در نواحی روستایی رابطه وجود دارد که آلفای بدست آمده یا همان سطح معناداری زیر (۰/۰۵) بوده است. بنابراین فرضیه پژوهش در ارتباط با ایجاد اشتغال در سطح نواحی روستایی می‌تواند به این نتیجه رسید که گردشگری موجب ایجاد اشتغال و افزایش کارآفرینی در سطح نواحی روستایی محدود مورد مطالعه شده است. ایجاد اشتغال و افزایش فرصت‌های کارآفرینی می‌تواند بر ابعاد مختلف زندگی روستاییان اثرگذار باشد و زمینه ارتقاء سطح اقتصادی ساکنین نواحی روستایی را فراهم آورد. بنابراین فرضیه پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد و می‌توان این‌گونه عنوان نمود که گردشگری موجب رشد کارآفرینی و افزایش اشتغال در روستاها شده است.

میزان اثرگذاری متغیرهای پژوهش

در این پژوهش برای تعیین نسبی متغیر مستقل (گردشگری) در متغیر وابسته (کارآفرینی روستایی) از روش رگرسیون استفاده شده است. بر این اساس مقدار ضریب تعیین برابر ۰/۴۴۹ می‌باشد که نشان می‌دهد متغیر مستقل (توسعه گردشگری) ۰/۹۵ تغییرات مربوط به متغیر وابسته (کارآفرینی روستایی) را تبیین می‌کند. براساس آزمون ANOVA مقدار P-Value یا همان سطح معناداری برابر ۰/۰۰۰ می‌باشد که از ۵ درصد کوچکتر است، در نتیجه فرضیه صفر (H0) آزمون مبنی بر عدم معناداری مدل رگرسیون را با اطمینان ۹۹ درصد رد می‌کنیم بنابراین مدل رگرسیون از لحاظ آماری معنادار است. یعنی گردشگری بر روی شاخص زیر اثرگذار است و می‌تواند زمینه توسعه کارآفرینی روستایی را فراهم آورد.

جدول ۶. بررسی اثرگذاری گردشگری بر کارآفرینی روستایی

نتیجه	سطح معناداری	آماره T	ضریب استاندارد (B)	برآورد پارامترها		متغیرها
				مقدار b	انحراف معیار	
	۰/۰۰۰				۱/۲۳۲	مقدار ثابت *
تأیید دارد	۰/۰۰۴	۲۶/۸	۰/۸۱	۰/۰۳	۰/۸	ایجاد اشتغال (کارآفرینی)

براساس یافته‌های جدول (۶) مشاهده می‌شود برای متغیر ایجاد کارآفرینی P-Value کمتر از ۵ درصد است یعنی تأثیر متغیر یاد شده در مدل معنی‌دار است. همچنین مولفه توان گردشگری روستایی در ناحیه مورد مطالعه در بعد کارآفرینی، ارزشیابی و آزمون شده است. با توجه به ضرایب توان گردشگری و کارآفرینی روستایی، میزان همبستگی دو متغیر گردشگری (متغیر مستقل) و کارآفرینی روستایی (متغیر وابسته) در بالاترین سطح معناداری (۰/۹۵) مورد تأیید قرار گرفته است.

جدول ۷. همبستگی توان گردشگری و کارآفرینی روستایی

کارآفرینی روستایی		توان گردشگری
۰/۹۵	میزان همبستگی	
۰/۰۰۰	سطح معناداری	

در نهایت گردشگری در این ناحیه توانسته است در زمینه کارآفرینی تأثیرات چشمگیری برجای گذارد. به عبارتی موجب تغییرات اساسی در سطح نواحی روستایی شده است. اما در راستای رسیدن به سطحی مطلوب از میزان رشد کارآفرینی به نظر می‌رسد باید به صورت کارشناسی شده و با تحقیقات جامع به الگویی مناسب در نقاط مختلف دست یافت تا بدین ترتیب بتوان گردشگری

روستایی را به عنوان ابزاری کارآمد در حوزه کلان ایجاد اشتغال و رشد کارآفرینی به نظام اقتصادی معرفی کرد. ضمن آن که باید به صورت کارشناسی شده به بررسی نقاط ضعف و آسیب‌ها نیز پرداخته شود و برای روبه رو شدن با آن‌ها پیش بینی های مناسب صورت پذیرد.

نتیجه گیری

در این پژوهش برای تبیین نقش گردشگری در کارآفرینی روستایی ابتدا جاذبه و توان‌های موجود گردشگری روستایی در ناحیه مورد مطالعه به صورت جاذبه‌های طبیعی با ۶۵/۵ درصد، جاذبه‌های تاریخی باستانی با ۳/۵ درصد، جاذبه‌های مذهبی با ۳۵/۵ درصد و جاذبه‌های اقتصادی ۰/۵ درصد به دست آمد و با توجه به یافته‌های بدست آمده از پرسش‌نامه در ارتباط با تبیین نقش گردشگری در کارآفرینی می‌توان بیان داشت که گردشگری در نواحی روستایی دارای پیامدهای اشتغال زایی و کارآفرینی می‌باشد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که در ایجاد اشتغال و کارآفرینی ۲۸۳۵ شغل به صورت مستقیم ایجاد شده است به طوری که ۱۲۳۲ نفر در واحدهای اقامتی و پذیرایی، ۸۸ نفر در رستوران‌ها، ۲۶۱ نفر در سفره خانه و کافه سنتی‌ها، ۹۹۱ نفر در فروشگاه و اغذیه فروشی‌ها، ۱۵۱ نفر در فروشگاه صنایع دستی و ۱۱۲ نفر در تعمیرگاه‌ها مشغول به کار شده و فعالیت دارند. با توجه به نتایج بدست آمده، گردشگری فعالیتی اشتغال‌زا است به طوری که با کمترین هزینه می‌توان زمینه توسعه آن را فراهم نمود و از سوی دیگر با کاربست آن در نواحی روستایی می‌توان در کنار سایر عوامل زمینه توسعه روستایی را فراهم آورد. آن گونه که از نتایج این پژوهش و سایر پژوهش‌های صورت گرفته نشان می‌دهد می‌توان به این نتیجه دست یافت که گردشگری در کارآفرینی روستایی نقشی مهم و تأثیر به سزایی دارد و بسیاری از جوامع در حال توسعه یکی از برنامه‌ریزی‌های اصلی خود را معطوف به رشد گردشگری روستایی و افزایش توان رقابتی در بازار گردشگری قرار می‌دهند. همان گونه که از نتایج پژوهش‌ها مشخص است، گردشگری روستایی تأثیر با اهمیتی در رشد اشتغال، مهاجرت معکوس از شهرها به روستاها و افزایش نرخ کارآفرینی زنان روستایی داشته است. نتایج این پژوهش نیز نشان از وجود رابطه مستقیم بین گردشگری و کارآفرینی روستایی دارد که مطالعه صورت گرفته روستاهای شهرستان املش و رودسر را دربر گرفته است. در واقع افزایش توان گردشگری روستایی باعث رونق کسب و کار و افزایش فرصت‌های کارآفرینی و رشد اشتغال در مناطق روستایی شود.

References

- Ahmadpour Dariani, M., & Erfanian, A. (2007). The role and place of Entrepreneurship in appeal for economic development. *Economic Magazine*, 7 (69), 5 – 22. (In Persian)
- Arabioun, A., Dehqan Najm Abadi, A., Reza Zadeh, A., Zarnegarian, Y., & Saedi Tapeh Dasht, T. (2011). The impact of organizational structures on entrepreneurship tendency of the people of the desired enterprise: Teheran university libraries (Pardis institutes that are located in Teheran). *Librarianship Research Journal*, 45 (58), 33 – 53. (In Persian)
- Dadvarkhani, F., Rezvani, M. R., Imeni Qashlaqi, S., & Boozar Jamhari, Kh. (2012). The analysis of the role of tourism in entrepreneurship attribute development and the tendency towards entrepreneurship among young villagers (case study: Kandavan and Skadandan village of Oskoo city). *Human Geography Research*, 43 (78), 169 – 195. (In Persian)
- Fallah Haqiqi, Negin. (2017). Rural entrepreneurship pyramid, based on rural development policies of European Union. *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, 4 (1), 115 – 131. (In Persian)
- Faraji Sabokbar, H. A., Motiei Langeroudi, S. H., Yadollahi Farsi, J., & Karimzadeh, H. (2014). Space Recognition and analysis of suitable spots for entrepreneurship opportunities in tourism of rural areas, case study of rural areas in Varzaqan town. *Journal of Geographical Space*, 14 (45), 19 – 46. (In Persian)
- Firouzi, M.A, Goudarzi, M., & Zarei, R. (2013). Evaluation of mutual relationship between entrepreneurship development and consistent rural tourism (case study: with review Kharestan village of Behbahan city). *Dry-land Geographical study magazine*, 3 (12), 65 – 84. (In Persian)

- Fons, M. V. S., Fierro, J. A. M., & y Patino, M. G. (2011). Rural tourism: A sustainable alternative. *Applied Energy*, 88 (2), 551-557.
- Hossein, G. O., Alipour, H., & Dalir, S. (2014). An entrepreneurial tourism project through agro-tourism farm in Iran. *Journal of Sustainable Development Studies*, 6 (1), 48-63.
- Imeni Qashlaqi, S., Khani, F., Hashemi, S. S. (2012). The role of tourism in developing village women's Entrepreneurship (comparative study: Kandavan and Skandan village of Oskoo city). *Geography and local development magazine*, 18, 217 – 238. (In Persian)
- Jakovic, B., Tubic, D., & Durovic, M. (2015). Sustainable Development of Rural Tourism by Developing New and Authentic Tourism Product. *3rd International Scientific Conference Tourism in Southern and Estern Europe 2015*. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2637276>
- Karimi, S. (2015). Entrepreneurship in agricultural tourism, a new measurment for rural development. *Journal of Entrepreneurship in agriculture*, 1 (4), 69 – 90. (In Persian)
- Karimi, S. (2016). Entrepreneurship qualifications in agricultural entrepreneurship tutorial. *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, 3 (4), 50 – 70. (In Persian)
- Karimzadeh, H., Nikjou, M. R., Sadr Mousavi, M. S., & Kouhestani, H. (2014). Tracing effective elements in making entrepreneurship oportunites in rural areas tourism by using Structural Model Equations (SME). *Geography magazine and Environmental Planning*, 25 (2), 269 – 290. (In Persian)
- Kosmaczewska, J. (2008). The relationship between development of agrotourism in Poland and the local community potential. *Studies in Physical Culture and Tourism*, 15 (2), 141-148.
- Lordkipanidze, M., Brezet, H., & Backman, M. (2005). The entrepreneurship factor in sustainable tourism development. *Journal of Cleaner Production*, 13 (8), 787-798.
- Lotfi, S. (2005). Systematic approach as a must for the consistency of tourism in Mazandaran. *Collection of articles of the first public festival about the role of industrial toursim in Mazandaran province development*, Sari, Resanesh Publishers, 5 – 24. (In Persian)
- Mace, D. (2005). Factors motivating agritourism entrepreneurs. *In Risk and Profit Conference, Manhattan, Kansas*. Available at http://www.agmanager/info/risk_profit/2005/Mace.pdf
- Mahmoud Zadeh, S. M., & Arjmandian, S. (2017). Recognition and ranking entrepreneurship opportunities in rural tourism (Case study: Aab-ask). *Planning magazine and tourism development*, 6 (20), 131 – 149. (In Persian)
- Mihailovic, B., & Moric, I. (2012). The role marketing philosophy in rural tourism development. *Tourism & Hospitality Management*, 18 (2), Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=219107>.
- Nahid, M. (2009). The main reason for entrepreneurship and entrepreneurship in one glance. *Trade Evaluation magazine*, 34, 39 – 58. (In Persian)
- Pesonen, J. (2011). Segmantation of Rural Tourists: Combining Push and Pull Motivations. *Tourism & Hospitality Management*, 18 (1), Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2093447>.
- Qanbari, C., Dehqan, M. H., & Miraki Anari, H. (2015). Effective elements on entrepreneurship development in rural tourism. *Journal of tourism management Studies*, 10 (32), 1 – 20. (In Persian)
- Qanyan, M., Fatovati, H. (2013). Measurment entrepreneurship with the aim of Village Women entrepreneurship development. *Social, Economic, Cultural and Science Job and Society Monthly Magazine*, 159, 34 – 40. (In Persian)
- Qanyan, M., Khani, F., Baqayi, L. (2011). Evaluation of entrepreneurship space in rural tourism (case study: Oraman area). *Rural Research Magazine*, 2 (3), 99 – 123. (In Persian)
- Ray, N., Dash, D. K., Sengupta, P. P., & Ghosh, S. (2012). Rural Tourism and It's Impact on Socioeconomic Condition: Evidence from West Bengal, India. *Global Journal of Business Research*, 6(2), 11-22.

- Razavi, S. R., & Jamshidi Kahsari, H. (2008). Village entrepreneurship. *Entrepreneurship Journal*, Pardis community of Qom Tehran University, 1 (1), 1 – 20. (In Persian)
- Roknoddin Eftekhari, A., Pourtaheri, M., & Mahdavian, F. (2011). The priority of tourism capacity in rural areas of Nir city. *Geography and Development Journal*, 9 (24), 23 – 38. (In Persian)
- Roknoddin Eftekhari, A., & Qaderi, I. (2002). The role of rural tourism in village development (the analysis and criticism of theoretical framework). *Modares Humanities Seasonal*, 6 (2), 23 – 40. (In Persian)
- Sabbaq Kermani, M., & Amirian, S. (2000). Analysis of tourism economic impacts in Islamic Republic of Iran by using sent-received analysis. *Trade Research Magazine*, 16, 57 – 83. (In Persian)
- Sojjasi Qeidari, H., Roknoddin Eftekhari, A., & Pourtaheri, M. (2014). Prioritizing Eco touristic entrepreneurship levels in rural areas (case study: villages with river-valley tourism potential in Teheran province), *research magazine and rural planning*, 3 (5), 13–27. (In Persian)
- Sojjasi Qeidari, H., Roknoddin Eftekhari, A., Pourtaheri, M., & Azar, A. (2014). Ecotourism entrepreneurship development pattern in rural areas (case study: Teheran province tourism river valleys), *Journal of Human Geography Research*, 46 (2), 273 – 292. (In Persian)
- Singh, A.K. (2010). Agri-tourism entrepreneurship: a tool to rural development. *International Referred Research Journal*, 2, 12-14.
- Songkhla, T. N. (2012). Impact of agro-tourism on local agricultural occupation: A case study of Chang Klang district, Southern Thailand. *Asean Journal on Hospitality and Tourism*, 11 (2), 98-109.
- Stavrolakis, D., Karagiannis, S., Mitoula, R., & Papagrigoriou, A. (2013). Female entrepreneurship and agritourism cooperatives in the Greek periphery: an overview. *American Journal of Economic and Business Administration*, 5 (4), 129-138.
- Yang, L. (2016). Tourism Development and Quality of Life. *Tourism Travel and Research Association: Advancing Tourism Research Globally*, 2, Available at <http:// Scholarworks.umass.edu/ttra/2012/oral/2>.

How to cite this article:

Habibi Kavashkahi, H., Monshizade, R., & Razavian, M. (2019). Explaining the role of tourism in rural areas entrepreneurship (Case study: the villages of Amlash and Rudsar). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 14(2), 305-319. http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_667808_en.html

Explaining the Role of Tourism in Rurel Areas Entrepreneurship (Case Study: The Villages of Amlash and Rudsar)

Hasan Habibi Kavashkahi*

Ph.D. Candidate in Geography & Rural Planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Rahmatollah Monshizade

Associate Professor, Faculaty of Earth Science, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Mohammadtaghi Razavian

Professor of Faculaty of Earth Science, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Received: 26 July 2018

Accepted: 12 March 2019

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Recognizing successful economic systems in the world and going toward the economic advancement is of great significance to many countries. Using local economic patterns is one of the processes that many governments adopt to utilize available facilities so as to move towards their economic development goals. Creating an efficient environment in accordance with economic development can be highly effective in political interest for many governments of many countries. The area for economic activities encompasses both aspects residents' lives including urban spaces and rural ones. As a matter of fact both aspects of life can be considered as golden opportunities to increase economic ability. So far, numerous scholars have conducted diverse studies, concerning various types of economic opportunities. In the last decade of twentieth century, tourism experienced drastic changes. Needless to say that, special attention has been turned to the development of rural tourism. Without considering various aspects, economic development of countries can be difficult. Rural economy encompasses part of countries' economy, and considering the number of employed residents in rural areas, it has had a great impact on development rate of countries. Recognizing economic attributes and the adopted tools in the process of achieving a desired level of advancement is of great significance. Rural tourism has been recognized as one of the effective elements in rural economic development and a powerful intensifier in villagers' life prosperity. Considering the importance of rural tourism in the economy trend in villages, in this study the researcher aims to analyze its effect in rural entrepreneurship.

Methodology

This research is applied in terms of purpose and nature and in terms of descriptive-analytical method. Also the main part of the data was used by field survey method, questionnaire technique, interview and observation. The research questionnaire was prepared according to the statistical population of household heads, Islamic council and local people based on research concepts and variables. The other part is obtained through library reviews. The statistical population of this study is the villages of Amlash and Rudsar and the sample population includes 14 villages that have high tourism potential and are the main tourism destinations in the rural areas of the study area. In this study, in order to investigate the role of tourism on

---

* Corresponding Author:

Email: habibi.hassan56@gmail.com

entrepreneurship in rural areas of the region, the researcher has selected 383 people as the sample size by using Cochran formula. Accordingly, the research uses descriptive and inferential statistical methods and SPSS and EXCEL software to explain central and dispersion indices and charts based on single sample T-test, Spearman's correlation coefficient, Chi-square (chi-square) and in preparation and GIS software is used to set the maps. Since the main purpose of the research is to explain the role of tourism in rural entrepreneurship, therefore, it is the main analysis unit of rural tourism and entrepreneurship.

Results and Discussion

According to the results of the supplementary questionnaire by rural household heads, the results show that 2835 jobs were created directly in the entrepreneurial dimension. According to the results, the author believes that tourism is an employment and entrepreneurial activity so that it can be developed at the lowest cost and that it can be used in rural areas along with other factors Provided rural development. As the findings of the research show, it can be concluded that there is a relationship between tourism and employment creation in rural areas with the alpha obtained or the level of significance below (0.05). Therefore, it can be concluded that tourism has created employment and increased entrepreneurship in the rural areas of the study area and the research hypothesis is confirmed. It can be said that tourism has stimulated entrepreneurship and increased employment in the countryside. In this study, regression method was used to determine the relative independent variable (tourism) in the dependent variable (rural entrepreneurship). Accordingly, the coefficient of determination is 0.449, indicating that the independent variable (tourism development) accounts for 0.95 of changes in the dependent variable (rural entrepreneurship). According to the ANOVA table, the P-value, or significance level, is equal to 0.000, which is less than 5%. As a result, we reject the null hypothesis of significant (H_0) test of the regression model with 99% confidence, so the regression model is statistically significant. That is, tourism is influenced by the following index and can provide the basis for the development of rural entrepreneurship. The results show that the P-Value Entrepreneurship Creation variable is less than 5%, meaning that the effect of the mentioned variable in the model is significant. The component of rural tourism potential in the study area has also been evaluated in terms of entrepreneurship, evaluation and testing. According to the coefficients of tourism power and rural entrepreneurship, the correlation between the two variables of tourism (independent variable) and rural entrepreneurship (dependent variable) was confirmed at the highest significance level (0.95).

Conclusion

The results of the research show that there is a direct relationship between tourism and rural entrepreneurship development. Indeed, Rural development has increased the opportunities for entrepreneurship and employment growth in rural areas.

Based on the results of this research and other mentioned studies can be concluded that rural tourism plays a significant role in rural entrepreneurship, and many developing countries focus their planning towards the development of rural tourism and their competitive ability in tourism market. The incline in tourism capability causes noticeable prosperity, a sharp increase in entrepreneurship opportunities and a drastic rise in employment in rural regions.

Key words: economic development, rural entrepreneurship, rural tourism, rural areas